

**Το τοπίο ως πολιτικός προσδιορισμός του τόπου:
Νεότερες τοπιακές θεωρήσεις και νεωτερικά, αστικά πολιτικά ήθη**
Κωνσταντίνος Μωραϊτης, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός
Καθηγητής Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ. Πολυτεχνείου
mor@arsisarc.gr

Αποδίδουμε στα σύγχρονα περιβαλλοντικά αιτήματα χαρακτήρα πολιτικό, αναγνωρίζοντας πως προσεγγίζουν έτσι τον όρο «τοπίο». Πως προσεγγίζουν δηλαδή έναν όρο που δηλώνει το υλικό υπόβαθρο του τόπου, φυσικό και ανθρωπογενές, συσχετίζοντάς το όμως άμεσα με τον πολιτισμό που εκφέρεται στον τόπο αυτό, συγκροτώντας ότι πληρέστερα αποκαλούμε «πολιτισμικό τοπίο – cultural landscape».

Δεν έχει εντούτοις με έμφαση επισημανθεί πως η τέχνη του τοπίου, όπως αναπτύσσεται κατά την ιταλική Αναγέννηση ήδη, για να εξελιχθεί σταδιακά ως τις ημέρες μας, αποτελεί εμβληματική πολιτική έκφραση του νεότερου Δυτικού πολιτισμού. Αποτελούν, οι αντίστοιχες διαμορφώσεις «πολιτικό θέατρο – theatrum politicum», περιγράφοντας ταυτόχρονα τις νεότερες συνθήκες παραγωγικού και τεχνολογικού ελέγχου του φυσικού πεδίου, όπως και τα ιδιαίτερα, κάθε φορά, πολιτικά ήθη των κοινωνιών. Γεννημένες μαζί με την πρώτη συγκρότηση ισχυρών αστικών στρωμάτων στην ιταλική χερσόνησο του 15^{ου} αιώνα, η νεότερη τοπιοτεχνία και κηποτεχνία θα χρησιμοποιηθούν για να προβάλλουν την αίγλη των ισχυρών πολιτικών και εκκλησιαστικών ανδρών της Αναγέννησης, πλαισιώνοντας τις νέες μεθόδους παραγωγικής εκμετάλλευσης της υπαίθρου. Στη συνέχεια θα μεταναστεύσουν δυτικότερα, ακολουθώντας οδούς πολιτικών συσχετισμών ανάμεσα στους μεγάλους ηγεμονικούς οίκους, προκειμένου να προβάλλουν, κατά την περίοδο του Baroque, την ισχύ των βασιλείων.

Οι διεκδικήσεις του Διαφωτισμού και η ανάπτυξη του Εμπειρισμού, επέβαλαν στον σχεδιασμό του τοπίου φυσικότητες, «ελεύθερες» προσεγγίσεις διαμόρφωσης, συσχετίζοντάς τις όχι μόνο με τον σεβασμό για τις φυσικές διεργασίες, αλλά επίσης με τα «φιλελεύθερα» πολιτικά πρότυπα της αστικής τάξης και με την αναφορά στον νεοκλασικισμό, με το Αρκαδικό ιδεώδες και με την επίκληση του ελληνικού τοπίου ως εξιδανικευμένου πεδίου γέννησης της αρχαίας ελληνικής δημοκρατίας.

Θα ακολουθήσουν η ρομαντική αντίρρηση, η απόρριψη των πρώτων μεγάλων περιβαλλοντικών καταστροφών που είχε προκαλέσει η βιομηχανική επανάσταση και η αποστροφή για τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης στις υποβαθμισμένες περιοχές των Δυτικών μεγαλουπόλεων. Θα οδηγηθούν τότε οι Δυτικές κοινωνίες στην αποδοχή του «υψηλού» χαρακτήρα της φύσης, στη θετική αξιολόγηση του αδιαμόρφωτου φυσικού τοπίου εκτός των αστικών περιοχών και στην πρώτη εκτεταμένη σχεδίαση και διαμόρφωση πάρκων και «πράσινων» δικτύων στο εσωτερικό των πόλεων, συσχετισμένων με το νεωτερικό ήθος αστικής πολιτικής πρόνοιας.

Ανατρέχοντας στην περίοδο αυτή, στο δεύτερο ήμισυ του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}, μπορούμε επομένως να εντοπίσουμε προσεγγίσεις, τις οποίες η σύγχρονη «τοπιακή πολεοδομία» επιβάλει στις μέρες μας ως κεντρικές, για τον σύγχρονο σχεδιασμό των πόλεων, τονίζοντας την ταυτόχρονη περιβαλλοντική και πολιτικής σημασία τους. Τονίζοντας δηλαδή, πως ο πολιτικός σεβασμός στην ποιότητα ζωής, οφείλει να είναι περιβαλλοντικά και τοπιακά ευαίσθητος.

Βιβλιογραφία

- Γιακωβάκη Νάσια, 2006. *Ευρώπη μέσω Ελλάδας. Μια καμπή στην ευρωπαϊκή αυτοσυνείδηση. 17ος – 18ος αιώνας*. Αθήνα: Εστία.
- Καββαθάς, Διονύσης (επιμ.), 2004. *Το Τοπίο. Georg Simmel, Joachim Ritter, Ernst H. Gombrich*. Αθήνα: Ποταμός.
- Κονδύλης, Παναγιώτης, 2008. *Ο νεοελληνικός Διαφωτισμός – Οι φιλοσοφικές ιδέες*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Goethe, Johann Wolfgang von, 2010. *Φάουστ – Μέρος Β'*, μετ. Δ. Λάμψα. Αθήνα: Ελευθεροτυπία-Δαδώνη.
- Μωραϊτης, Κωνσταντίνος, 2012. *Το τοπίο πολιτιστικός προσδιορισμός του τόπου - Παρουσίαση και θεωρητικός συσχετισμός των σημαντικότερων νεότερων προσεγγίσεων της τοπιακής επεξεργασίας του τόπου*. Αθήνα: Διδακτορική Διατριβή στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ.
- Μωραϊτης, Κωνσταντίνος, 2013. *"Greek landscape and the formation of modern Western civilization"*. Στην περιοδική έκδοση Sustainable Development, Culture, Traditions Journal - Volume 2/2013 (ISSN 2241-4010.) Σύρος: Ινστιτούτο Έρευνας Βιώσιμης Ανάπτυξης, Πολιτισμού και Παράδοσης Κέντρου Ιστορικών Μελετών Καθολικής Επισκοπής Σύρου (KIMKEΣ).
- Shelley, Mary, 1992. *Frankenstein, or the Modern Prometheus*. Oxford: Oxford Univ. Press.
- Starobinski, Jean, 1979. *1789, Les emblèmes de la raison*. Paris: Éd. Flammarion.
- Walpole, Horace, 1771 - 1904 (επαν.). *Essay on Modern Gardening*. Pennsylvania: The Kirgate Press.